

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2022.4.23>

MANIFESTACJA ZJAWISKA OSOBOWOŚCI JAKO NOŚNIKA WOLNEJ WOLI PRZEZ PRYZMAT KONCEPTUALNEGO ROZUMIENIA FILOZOFII JEAN-PAULA SARTRE'A

Maryna Mazur

aspirant Katedry Filozofii

Dnieprzańskiego Narodowego Uniwersytetu imienia Olesia Honczara (Dniepr, Ukraina)

ORCID ID: 0000-0002-5371-490X

mazur.marina92@gmail.com

Adnotacja. Celem badań jest odkrycie istoty zjawiska osobowości, jako nośnika wolnej woli w kontekście poglądów filozoficznych Jeana-Paula Sartre'a. W niniejszym artykule po pierwsze podkreślono, że dialektyka Sartre'a wyraźnie rozróżnia świat materialny przedmiotów (bycie-w-sobie) i świat duchowy człowieka (bycie-dla-siebie). Innymi słowy, mówimy tutaj o relacji dwóch diametralnie przeciwnych biegunów: obiektywnej rzeczywistości (konieczności) i subiektywnej rzeczywistości (wolności ludzkiej egzystencji). Po drugie, należy zauważyć, że podmiot jest ucieleśnieniem wolności, która przewiduje jego osobistą odpowiedzialność za każdy dokonany wybór, który jest warunkiem jego samorealizacji. Każdy czyn i każdy wybrany przez podmiot destrukcyjny obraz, który zdecyduje się przymierzyć, na przykład kłamcy, łajdaka lub tchórze, pozostawi swój ślad bezpośrednio na jego reputacji.

Słowa kluczowe: osobowość, wolna wola, alienacja, istnienie, istota, wybór, odpowiedzialność.

THE MANIFESTATION OF THE PHENOMENON OF PERSONALITY AS THE BEARER OF FREE WILL THROUGH THE PRISM OF CONCEPTUAL COMPREHENSION OF THE PHILOSOPHY OF JEAN-PAUL SARTRE

Maryna Mazur

Postgraduate Student at the Department of Philosophy

Oles Honchar Dnipro National University (Dnipro, Ukraine)

ORCID ID: 0000-0002-5371-490X

mazur.marina92@gmail.com

Abstract. The purpose of the study is to revealing the essence of the phenomenon of personality as the bearer of free will in the context of the philosophical views of Jean-Paul Sartre. In this article, firstly, it was emphasized, that Sartre's dialectic clearly demarcates the material world of objects (being-in-itself) and the spiritual world of man (being-for-itself). In other words, here we are talking about the ratio of two diametrically opposed poles: objective reality (necessity) and subjective reality (freedom of human existence). Secondly, it is noted, that the subject is the embodiment of freedom, which implies him personal responsibility for each effected choices, which is a condition his self-realization. Every act and any chosen by the subject destructive image, which he decides to try on himself, for example, liar, scoundrel or coward will leave its mark directly on his reputation.

Key words: personality, free will, alienation, existence, essence, choice, responsibility.

МАНІФЕСТАЦІЯ ФЕНОМЕНУ ОСОБИСТОСТІ ЯК НОСІЯ СВОБОДИ ВОЛІ КРІЗЬ ПРИЗМУ КОНЦЕПТУАЛЬНОГО ОСМИСЛЕННЯ ФІЛОСОФІЇ ЖАНА-ПОЛЯ САРТРА

Марина Мазур

аспірант кафедри філософії

Дніпровського національного університету імені Олесь Гончара

(Дніпро, Україна)

ORCID ID: 0000-0002-5371-490X

mazur.marina92@gmail.com

Анотація. Метою дослідження є розкриття сутності феномену особистості, як носія свободи волі в контексті філософських поглядів Жана-Поля Сартра. У даній статті, по-перше, було підкреслено, що сартрівська діалектика чітко розмежує матеріальний світ об'єктів (буття-в-собі) і духовний світ людини (буття-для-себе). Іншими словами, тут мова йде про співвідношення двох діаметрально протилежних полюсів: об'єктивної реальності (необхідності) та суб'єктивної реальності (свободи людського існування). По-друге, наголошено, що суб'єкт є втіленням свободи, яка передбачає його персональну відповідальність за кожен здійснений вибір, який є умовою його самorealizacji. Кожен вчинок та будь-який обраний суб'єктом деструктивний образ, який він вирішить приміряти на себе, наприклад, брехуна, негідника чи боягуза залишить свій відбиток безпосередньо на його репутації.

Ключові слова: особистість, свобода волі, відчуження, існування, сутність, вибір, відповідальність.

Вступ. На формування світогляду французького філософа, представника атеїстичного екзистенціалізму, лауреата Нобелівської премії з літератури (1964 р.) Жана-Поля Сартра (1905–1980 рр.) вплинули такі мислителі, як Ф. Ніцше, І. Кант, С. Де Бовуар, Е. Гуссерль, А. Бергсон, С. К'єркегор, І. В. Ф. Гегель, Ф. М. Достоєвський, К. Маркс, М. Гайдеггер та ін. Вчений затвердив статус особистості, як автономного та інтегрального суб'єкта, який володіє індивідуальністю і не вписується в звичні та усталені рамки буття, як середньостатистична одиниця.

Дослідник звертає особливу увагу на спроможність людини боротися з невідворотними роковими обставинами та на накопичений нею досвід, який синхронізується з ситуаціями, коли вона опинялася на межі життя і смерті (прим. тут йдеться про пережиті події минулого та сьогодення – період двох світових воєн і війни, яка наразі точиться в Україні, починаючи з 2014 року). Саме, перебуваючи в ситуації невизначеності (коли жертва вимушена кожного разу дивитися катові прямо у вічі) людина починає відчувати тотальну тривогу та пригніченість і на цьому тлі у неї з'являються перші ознаки внутрішнього бунту (екзистенціальної кризи). Про екзистенціальну кризу вперше свого часу заговорив австрійський психіатр і філософ Віктор Еміль Франкл, який був в'язнем нацистського концтабору «Аушвіц-Біркенау». А також доцільно буде в даному контексті згадати про сучасну реальну автобіографічну історію ще одного полоненого – українського журналіста Станіслава Володимировича Асєва, який знаходячись у російському полоні зазнав жахливих тортур, але йому дивом вдалося вижити та не зламатися (прим. див. книгу: «Світлий Шлях»: історія одного концтабору – 2020 р.). Як відомо людина, яка знаходиться під тиском загрозливих для життя обставин неоднозначно може оцінювати ситуацію, в якій вона опиняється. Переважна більшість з тих хто був у полоні взагалі не бажують нічого розповідати і вважають отриманий досвід перевіркою на міцність, яка потрібна для того, щоб пізнати себе та визначити межі своїх можливостей.

Людині після звільнення з «тенет зла» потрібно вдатися до певних хитрощів та самотійно або за допомогою кваліфікованих фахівців розірвати існуючі шаблони, що перетворювали її на маріонетку(жертву маніпуляцій) і вийти за межі чужорідних установок, які пробуджують в ній хворобливе відчуття нудоти.

Очевидним на думку Жана-Поля Сартра є те, що людина може знайти опору лише в самій собі, оскільки вона є вільною у своєму виборі за який несе особисту відповідальність. Науковець вважає, що їй іноді для прийняття серйозних рішень необхідно залишатися наодинці із собою. Адже короткочасна самотність не впливає на неї деструктивним чином і не створює психологічних та комунікативних бар'єрів, а є для неї тим самим «острівцем» індивідуального буття та умиротворення.

Крім того, Жан-Поль Сартр пропонує нам подивитися на особистість, яка відкрито заявляє про свою незалежність і не бажає ховатися за ширмою зовнішніх обставин та проявляє свій бунтарський дух задля того, щоб звільнитися від ілюзій, які закріплюють за нею роль свідка, який позбавлений можливості брати безпосередню участь у вирішенні проблем та впливати на будь-яку життєву ситуацію. Особистість з яскраво вираженою індивідуальністю (прим. тут мова йде не про сукупність проявів егоїзму, гордині та марнославства і т. д.) не з тих, хто буде грати за чужими правилами і проявляти себе, як конформіст, який легко пристосовується до будь-яких умов і прислухається до різноманітних порад і думок, що транслюються її близьким оточенням. Вона уникає постійного контакту з навколишнім середовищем і людьми через те, що вони можуть стати причиною її внутрішнього конфлікту і загнати її у глухий кут відчуження. Водночас дослідник констатує, що соціальна спільнота, до якої належить індивід, зацікавлена саме в тому, щоб він постійно перебував у «рожевих окулярах», які вони йому наділи і перетворився на раба системи, який залежить виключно від зовнішніх обставин.

Міркування Жана-Поля Сартра зводилися до того, що колективні масові стандарти накладають табу на розвиток критичного мислення суб'єкта та на повноцінне розкриття його творчого потенціалу. Індивід губиться в безликій масі і відчуває себе заручником соціальної системи, яка продавляє його особисті кордони та намагається стерти обриси його індивідуальності.

Метою дослідження є розкриття сутності феномену особистості, як носія свободи волі в контексті філософських поглядів Жана-Поля Сартра.

Результати дослідження та їх обговорення. В ХХ-му сторіччі у зв'язку з нищівними війнами (прим. йдеться про дві світові війни) та революційними процесами, що саме тоді відбувалися в суспільстві змінюється і вектор наукових пошуків. Пріоритетним центром досліджень європейської філософії ХХ-го сторіччя стає не проблема пізнання навколишнього світу, а безпосередньо людина, яка шукає вихід з лабіринту життєвих обставин. Нова парадигма залишає в тіні онтологічну та гносеологічну проблематику, що виводила на перший план положення про автономію буття світу від особистості, яка взагалі розглядалася, як річ і пізнавальна машина та знаходилася в повній залежності від нього.

Об'єктом уваги філософів цього періоду стає не абстрактний індивід, а реальний суб'єкт, який володіє свідомістю і є носієм свободи волі та заявляє про свою присутність у світі через досягнення Самості (цілісності), пошук сенсу життя, активну діяльність та реалізацію своїх прагнень. Німецький дослідник і філософ Крістоф Дюрт апелює до авторитетної думки Жана-Поля Сартра і додає до вищесказаного те, що «звичайна свідомість не проводить чіткої різниці між людиною у світі і переживаючим суб'єктом» (переклад тут і далі по тексту мій – М. М.) (Durt, 2020: 82).

Фундатор атеїстичного екзистенціалізму Жан-Поль Сартр вибудовує свою концепцію особистості на принципі заперечення її об'єктивації та обстоє ідею «розпредмечування» змісту її буття. Вчений вбачає в людині організатора життєвого простору, який сміливо відкриває двері у світ нових можливостей, що

допоможуть їй повністю розкрити її потенціал. Людина проектує себе, як особистість, що не підкоряється обставинам і не пливе за течією, а накопичує ресурси, що допоможуть їй вийти на шлях свого призначення. Втім, португальський дослідник Брауліо Джордано пише, що «наші особливості не визначають нас, якби ми були зведені до них, але вони є об'єктами, які належать нам, тому ми можемо змінити їх, трансформувати або навіть заперечувати їх» (Giordano, 2021: 4).

Жан-Поль Сартр у своїй роботі «Буття та ніщо. Досвід феноменологічної онтології» (1943 р.) виокремлює три фундаментальні модули людського існування: (1) «Буття-в-собі» (франц. “être-en-soi”); (2) «Буття-для-себе» (франц. “être-pour-soi”); (3) «Буття-для-інших» (франц. “être-pour-autrui”). Коротко охарактеризуємо кожен з вище представлених онтологічних вимірів. Доречно наголосити, що «буття-в-собі» (франц. “être-en-soi”) полягає у розмежуванні сущого (буття речей) і «Я» (суб'єкта) – носія свідомості, який націлений на пізнання навколишнього середовища. Екзистенціал «буття-в-собі» – це буття оточуючого світу, що характеризується статичністю, замкненістю, інертністю і визначається своєю сутністю («Буття є те, що воно є» – франц. “L’être est ce qu’il est”). Водночас «буття-для-себе» (франц. “être-pour-soi”) – це буття особистості (екзистенції), яке спрямоване на пізнання людських можливостей і певною мірою розкриває сенс свободи. Адже свобода ототожнюється з вільним вибором, здійснення якого є для людини своєрідним тягарем. Також варто відзначити те, що «буття-для-себе» є уособленням «ніщо», яке є «отвором» в бутті. Сартрівське поняття «ніщо» представляє собою категорію негачії (заперечення) буття, як такого. Онтологічний модус «буття-для-себе» відрізняється від «буття-в-собі» та «буття-для-інших» своєю мінливістю, відсутністю детермінованості, розімкненістю та інтенціональністю («Буття ніколи не є тим, що воно є» – франц. “L’être n’est jamais ce qu’il est”). Зокрема на рівні «буття-для-інших» (франц. “être-pour-autrui”) відбувається еволюція взаємовідносин «Я» та «Іншого» в межах інтерсуб'єктивного простору. За словами вченого, «Інший з'являється як єдиний, який може здійснити синтез між безсвідомою тезою та свідомою антитезою. Я можу знати про себе лише через опосередкування Іншого; це означає, що я є по відношенню до *мого* Воно в позиції *іншого*» (курсив автора – *Жана-Поля Сартра*) (Сартр, 2017: 125). На початковій стадії процесу комунікації «Інший» виступає об'єктом, який викликає деякі побоювання і на всяк випадок відправляється суб'єктом («Я») до «зони відчуження», тому що сприймається ним, як щось незвідане, як те, що приносить із собою новий досвід. Вчений відштовхується від розуміння того, що людина по суті не є індивідуальним суб'єктом. Жан-Поль Сартр переконаний, що суб'єкт «Я» тільки через взаємодію з «Іншим» зможе пізнати себе і осягнути істину власного буття. Філософ зводить на п'єдестал картезіанський постулат “Cogito ergo sum” («Я мислю, отже, я існую»). Науковець зауважує, що саме через “cogito” суб'єкт підбирає ключі, як до самого себе так і до інших людей. Однак, слід зазначити, що «Інший» виконує дуже важливу функцію – засвідчує факт існування «Я», яке є насправді таким, яким його бачить «Інший». Свого часу американський теолог і філософ Чейз Клотье звернув увагу на те, що Сартру вдалося розкрити специфіку інтерсуб'єктивних відносин: «моя свобода як суб'єкта обмежена тим, що мої можливості заперечуються об'єктивуючим поглядом Іншого» (Cloutier, 2018: 3). Звідси випливає те, що «Я», як наявне буття не існує без підтвердження «Іншого». А для того, щоб не потрапити в лабіринт ілюзій і пройти повз пастку неадекватного сприйняття зі сторони «Іншого» потрібно одразу з'ясувати те, ким є «Я» без наносних проєкцій і хто насправді є той «Інший», який зіштовхується з «Я» в межах одного поля.

Проводячи паралелі між екзистенціалізмом Сартра і психоаналізом Фрейда португальський вчений Карлос Едуардо Ортолани Прадо де Моура підводить нас до думки про те, що «для екзистенціалізму неможливо думати про спіраль персоналізації, що підтримується позачасовою діалектикою, оскільки кожна дія, інструменталізована тілесністю буття-у-світі-серед-інших, буде відбуватися в часі та просторі.

Сартр і Фрейд могли виходити тут з однієї й тієї ж підстави: кожна дія *символічна* (курсив автора – *Карлоса Едуардо Ортолани Прадо де Моури*). І це остільки, оскільки вона транслює бажання чи глибші структури особистості. Таким чином, психоаналіз представляється сартрівському екзистенціалізму як метод, здатний пояснити це бажання або ці структури в області їх значень» (Moura, 2019: 25).

Провідною ідеєю сартрівського екзистенціалізму є встановлена різниця між речами, як матеріальними рукотворними об'єктами у яких есенція (сутність) передує екзистенції (існуванню) та суб'єктом, як єдиним буттям, у якого існування передує сутності і зникає лише тоді, коли настає смерть. Тільки тоді, коли людину наздоганяє смерть і вона вже нічого не може змінити, тільки в момент збігу певних обставин її сутність може стати доступною для пізнання. Перефразовуючи Сартра, африканський дослідник Малесела Джон Ламола писав, що «ми спочатку існуємо, пов'язані фактичністю, а потім спонукувані трансцендентністю, що притаманна нашому буттю...» (Lamola, 2020: 7).

Жан-Поль Сартр наголошує на тому, що фактично держава надає особистості гарантії захисту її прав для того, щоб вона передусім змогла відстояти свою свободу. Проте соціальні установки подібно лещатам тиснуть на неї з обох боків і змушують її відповідати умовному стандарту, який руйнує каркас її індивідуальності і позбавляє її свободи вибору. У ліберально-демократичному суспільстві свобода полягає у відкритому висловлюванні власних світоглядних переконань, уявлень та культурних орієнтацій. Але не треба забувати і про те, що держава до того ж має повноваження обмежувати свободу особистості та залучати її до участі у грі лише на політичному та економічному полях. Мислитель критично оцінює дану ситуацію і звертає нашу увагу на те, що людина починає втрачати себе, коли бере участь у подібних іграх.

Ба більше, Жан-Поль Сартр заперечує божественне походження людини, яка з його точки зору не є носієм природної сутності «натури». Особистість наділена свободою волі та потенціалом дії, які сприяють

досягненню мети. В повсякденному житті людина у своєму виборі, що зумовлений зовнішніми та внутрішніми факторами, керується своїми вподобаннями та ціннісними орієнтирами і т. д. Бажано також враховувати ще й те, що вибір людини між рівнозначними варіантами може бути немотивованим (індиферентно-вільним). Індиферентно-вільний вибір супроводжується «станом афекту», метушною людиною, яка порівнює між собою різні події, бажання або несхожі між собою речі і не може визначитися, якому із представлених варіантів віддати перевагу. Дана ситуація насправді нагадує славнозвісний філософський парадокс про «буриданового віслюка», який довго вагався між двома копицями сіна, що знаходилися на однаковій відстані від нього та не міг визначитися зі своїм вибором і таким чином приговорив себе до голодної смерті. Авторство цього парадоксу приписується давньогрецькому філософу Аристотелю (трактат «Про небо»), а названий він в честь французького філософа-номіналіста XIV ст. Жана Буридана, який був прихильником ідеї морального детермінізму. Людину до здійснення вибору підштовхує її бажання стати самодостатньою особистістю та досягти внутрішньої цілісності. Але нам в даній ситуації не завадить відтворити в пам'яті те, що її особиста мотивація контролюється санкцією волі, а не лише відмовою від мотиваційних преференцій (відданням переваги одному із запропонованих варіантів). Коли людина все ж визначається з вибором, то вона робить ставку на те, щоб даний вибір був цінним не тільки особисто для неї, але і щоб схвалювався та набув особливої значимості в очах інших. За будь-яких умов людина не може ухилитися від вибору пріоритету, який при цьому не є випадковим і накладає на неї певні обов'язання, що корелюються з прийняттям глобальних викликів, до яких взагалі причетне все людство, а не лише конкретний суб'єкт.

Водночас вибір людини передбачає свободу волевиявлення і оцінку, як своїх дій так і оточення, яке зі свого боку спостерігає за її вибором і прискіпливо оцінює його, враховуючи інтереси всього людства. До того ж людина відчуває надмірну тривогу через усвідомлення свого становища і той тягар відповідальності, який вона повинна нести за все людство. Вона схильна постійно ставити під сумнів свій авторитет, тому що не завжди впевнена в правильності своїх дій. Здебільшого людина намагається уникати будь-якої відповідальності і прагне залишатися лише очевидцем подій і намагається одразу відганяти від себе думку про безмежну свободу, яка підтверджує її небажання йти на угоду з совістю і є маркером відсутності сенсу існування – стану екзистенціального вакууму. Поняття «екзистенціального вакууму» було введено в науковий обіг австрійським психіатром Віктором Емілем Франклом. Людина сприймає відповідальність, як вирок, який зобов'язує її тягнути за собою шлейф самозаперечень і спонукає до розкриття прихованого сенсу існування. Іспанський науковець Даніель Руєда Гаррідо писав про те, що «суб'єкт як втілення форми життя у своїй онтологічній контингентності завжди в кінцевому підсумку має в собі причину свого буття і своєї наполегливості» (Garrido, 2021: 72–73).

Резюмуючи все вищесказане, можна зробити висновок про те, що індивід спроможний завдяки активній діяльності розірвати замкнене коло обставин, тобто прорватися «крізь терни до зірок» і вийти на шлях свого призначення.

На переконання Жана-Поля Сартра людина повинна заявити про себе світу, як про активного суб'єкта, який несе відповідальність за своє існування та навколишнє середовище і у такий спосіб протистоїть масовій рабовласницькій свідомості, що відповідає колективним формам життя. Проте вона може зректися себе і відмовитися від відповідальності за прийняті рішення і делегувати здійснення вибору соціальним структурам (суспільству, сім'ї і т. д.). Відчуженість індивіда від самого себе прирікає його на неправдоподібне існування, яке спричиняє у нього «нудоту». Філософ маніфестує, що мотиваційним важелем розвитку особистості є її прагнення до свободи, яке не може бути обмежене зовнішніми об'єктивними обставинами.

Зокрема свобода у розумінні Сартра розкривається у здатності індивіда робити акцент не на виборі реальних можливостей, а на вмінні продемонструвати своє відношення до незалежної від нього ситуації. Науковець стверджує, що людина засуджена до свободи і наводить приклад про ув'язненого, який залишається незалежним у прийнятті рішень і вільним у своєму виборі, незважаючи на замкнений простір з ґратами, які є лише формальною перешкодою на його шляху до свободи. Насамперед тут можна говорити про те, що коли людина звільняється від нав'язаних соціумом стереотипів і починає активно діяти, накопичуючи новий життєвий досвід вона видозмінює своє ставлення до світу і у такий спосіб відкриває нові грані своєї особистості. Звідси виходить те, що людське існування ґрунтується на самозапереченнях, які розкривають всю повноту свободи. В даному випадку доречно висвітлити той факт, що свобода визначає ціннісно-сміслові орієнтири особистості та пропонує безліч варіантів розвитку її майбутнього, яке не залежить від справжнього моменту та подій, що відбувалися в минулому. Жан-Поль Сартр запевняє, що об'єктивні обставини не є перепонами на шляху до свободи та причиною поневолення людини. Разом з тим особистість у разі потреби здатна проявити свободу волі та продемонструвати свою здатність до швидких змін, що підштовхнуть її до стрімкого прийняття стратегічно важливих рішень, які необхідні будуть у разі виникнення непередбачуваних (екстрених) ситуацій. Стан закинутості людини у світ породжує в її душі відчуття самотності, тривоги та туги, що сприймаються Сартром не як страждання, а як сигнали, що сповіщають її про початок процесу трансформації, який допоможе їй усвідомити свободу, як необхідність. Вона у процесі пошуку відповідей на свої запитання виявляє для себе нову реальну можливість заявити про себе, як про суб'єкта діяльності, котрий має активну життєву позицію та завжди контролює ситуацію, тримаючи руку на пульсі життєво значущих подій.

Персонажів Сартра можна охарактеризувати, як прибічників ліберальної ідеології, яка спонукає їх до пропагування ідеї абсурдності людського буття і світу. Сартрівський герой є вибагливим спостерігачем,

який відчуває свою безпорадність і тотальну тривогу, які роз'їдають його зсередини. Далі ми на прикладі Антуана Рокантена – головного персонажа роману Жана-Поля Сартра «Нудота» розглянемо особливості трансформації його особистості. Вчений зміг встановити, що каталізатором трансформації є процес віддзеркалення тінювих сторін особистості, це коли «фактично, я занурююсь у світ об'єктів, саме вони становлять єдність моїх свідомостей, які представляють собою цінності, привабливі і відштовхуючі цінності, але що стосується мене, то я зник, я знищив себе. Для мене немає місця на цьому рівні, і це не є результатом якоїсь випадковості, якогось короткочасного провалу уваги: це впливає із самої структури свідомості» (Sartre, 2004: 8). При цьому він позиціонує себе, як звичайну людину, яка не володіє неабиякими надприродними здібностями. Поглинений глибокими роздумами про сутність і сенс людського існування герой поступово приходить до усвідомлення свободи в контексті «буття-для-себе», але залишається вірним собі і продовжує постійно ризикувати, обираючи для себе ходіння по слизькому парасету життя. Світогляд Антуана Рокантена базується на вихідному принципі, що «існування – це не те, про що можна розмірковувати з боку: треба, щоб воно раптом нахлинуло, навалилося на тебе, всією тяжкістю лягло тобі на серце, як величезний нерухомий звір, – або ж нічого цього просто немає» (Сартр, 2019: 236–237). Взагалі серед речей, які викликали у нього відразу був звичайний пивний кухоль, що стояв на столі і за яким він деякий час спостерігав та не відриваючи погляду від нього, намагався здійснити синтез усіх ментальних конструкцій, що заважали йому вийти зі стану стагнації та рухатися вперед. Хворобливі уявлення, що виринали у той час в його свідомості стали моментом осяяння, який налаштував його на те, щоб він все ж таки проявив свою слабкість та зірвався з місця так і не подивившись своїм страхам в обличчя. Отже, як свідчив англійський вчений Том Грівз «... втеча є сама по собі не акт чистої розсудливості, але, знову ж таки, вона може дати людині момент невизначеної свободи дій, коли можуть з'явитися шляхи до укриття» (Greaves, 2022: 283). Червоною ниткою через всю історію Антуана Рокантена проходить втрата сенсу життя, що схожа за відчуттями зі станом метафізичної смерті, який призводить до драматично загостреного сприйняття зовнішнього світу.

Зрештою, коли людина наближається до істини, її починає нудити і тоді вона впадає у крайнощі. Людина намагається відволікатися на зовнішні фактори і визнавати існування лише об'єктивного світу та закривати очі на втрачений зв'язок зі своїм справжнім «Я», яке є субстратом свідомості. Абсурдність світу зводиться до протиставлення свідомості «Я» та матеріального світу та до навішування ярликів з боку суспільства. Людина, проаналізувавши стан речей, починає розігрувати трагікомедію, що змушує її вдаватися до вторинного зиску, який обмежує її право вибору та нав'язує неавтентичний життєвий сценарій та ставить її у залежність від фальшивих умовностей. Матеріальний світ є для людини нав'язливою реальністю, що провокує нудоту, яка виникає внаслідок відсутності сенсу існування (відчуття абсурдності буття). Згідно з твердженням Сартра «практико-інертне поле це поле нашого рабства, яке означає не ідеальне рабство, а реальне підкорення «природним» силам, «механічним» силам і «антисоціальним» апаратам» (курсив автора – *Жана-Поля Сартра*) (Sartre, 2004: 332). Крім того, слід вказати те, що речі (предмети, які відносяться до об'єктивного світу) є інертними об'єктами, які неможливо ототожнити з «Я». Варто акцентувати увагу на тому, що екзистенціальна криза у Антуана Рокантена підкріплена внутрішніми інсайтами і розумінням того, що йому доведеться здійснити своєрідний апгрейд особистості і пройти непростий шлях заперечення абсурдності і етап подолання даності речей. Не зайвим буде сказати про те, що трансформація реальності серйозно вплинула на світосприйняття головного героя роману Жана-Поля Сартра «Нудота» Антуана Рокантена, спричинивши розрив причинно-наслідкових зв'язків та нівелювання його стійкої системи понять і усіх смислоутверджуючих орієнтирів, які склали основу його світогляду.

Висновки. В межах даного дослідження було розкрито сутність феномену особистості, як носія свободи волі в контексті філософських поглядів Жана-Поля Сартра. В ході дослідження, по-перше, було визначено, що суб'єкт є творцем власної історії, який вдається до тоталізації відчужених елементів, які превалюють над його індивідуальністю. Тут йдеться про те, що він поєднує між собою соціальну структуру суспільства та матеріальний світ об'єктів (сферу матеріального виробництва) і таким чином розширює простір своєї свободи. По-друге, підкреслено, що особистість володіє свободою волі, індивідуальністю та своєрідним баченням світу. По-третє, виявлено, що екзистенціальна криза особистості пов'язана з відчуттям абсурдності буття і втратою сенсу життя. У сучасному світі індивід (прим. прикладом якого є головний герой сартрівського роману «Нудота» – Антуан Рокантен) відчуває себе відчуженою істотою, яка намагається замаскувати свою індивідуальність та вписати її в «стандарт» об'єктивного світу (сім'ї, суспільства і т. д.), які викликають у нього «нудоту» через те, що вони відстоюють принципи несправжнього існування.

Список використаних джерел:

1. Durt C. (2020). The Embodied Self and the Paradox of Subjectivity / Christoph Durt – Springer Nature – Husserl Studies – Vol. 36. Issue 1. – Pp. 69–85. – URL: <https://doi.org/10.1007/s10743-019-09256-4>
2. Garrido D. R. (2021). Forms of Life and Subjectivity: Rethinking Sartre's Philosophy / Daniel Rueda Garrido – Cambridge – UK : Open Book Publishers – 333 p. – DOI: 10.11647/OBP.0259
3. Giordano B. (2021). Jean-Paul Sartre: The Consciousness and the Self / Braulio Giordano – USA – Novi, Michigan – Philosophy International Journal (PhIJ). – Vol. 4. Issue 2: 000172. – Pp. 1–5. – DOI: 10.23880/phij-16000172
4. Greaves T. (2022). Magic, Emotion and Practical Metabolism: Affective praxis in Sartre and Collingwood / Tom Greaves – London & New York – Routledge Classics: Taylor & Francis Group Ltd. – Journal of the British Society for Phenomenology, 53 (3), pp. 276–297. – URL: <https://doi.org/10.1080/00071773.2021.1906160>

5. Cloutier C. J. (2018). Love as Seeing in Truth: Sartre and Stein on Self-Constitution / Chase J. Cloutier–Boston College School of Theology and Ministry (Brighton, MA)–Lumen et Vita–Vol. 8. No. 2.–Pp. 1–11.–DOI: 10.6017/LV.v8i2.10505
6. Lamola M. J. (2020). On the transcendence of selfidentity: a philosophical account of Sartre’s personal praxis / Malesela John Lamola – London – Taylor & Francis Online Journals – African Identities. – 1–16 pp. – DOI: 10.1080/14725843.2020.1813082
7. Moura C. de (2019). Entre psicanálise e existencialismo: a estruturação da personalidade sob condição (Between psychoanalysis and existentialism: personality structuring under conditions) / Carlos Eduardo Ortolani Prado de Moura – Psicologia: Teoria e Pesquisa (Psychology: Theory and Research) – Juiz de Fora. – Vol. 13. No. 2. – Pp. 24–41. – DOI: 10.34019/1982-1247.2019.v13.27188
8. Sartre J.-P. (2004). Critique of Deialectical Reason. Theory of Practical Ensembles (Volume 1) / Jean-Paul Sartre – Translated French language from by Alan Sheridan-Smith; Edited by Jonathan Réé; Foreword by Fredric Jameson – London & New York – Verso. – 835 p.
9. Sartre J.-P. (2004). The Transcendence of the Ego A sketch for a phenomenological description / Jean-Paul Sartre – Translated French language from by Andrew Brown with an introduction by Sarah Richmond – London & New York – Routledge Classics – Taylor & Francis Group Ltd. – 45 p.
10. Сартр Ж.-П. (2017). Бытие и ничто. Опыт феноменологической онтологии / Жан-Поль Сартр – Серия: Философия – Neoclassic. Перевод с французского языка В. И. Колядко. – Москва : Издательство АСТ. – 928 с.
11. Сартр Ж.-П. (2019). Тошнота / Жан-Поль Сартр – Серия: Эксклюзивная классика. Перевод с французского языка Ю. Я. Яхниной. – Москва : Издательство АСТ. – 320 с.

References:

1. Durt, C. (2020). The Embodied Self and the Paradox of Subjectivity / Christoph Durt – Springer Nature – Husserl Studies. – Vol. 36. Issue 1. – Pp. 69–85. – URL: <https://doi.org/10.1007/s10743-019-09256-4> [in English]
2. Garrido, D. R. (2021). Forms of Life and Subjectivity: Rethinking Sartre’s Philosophy / Daniel Rueda Garrido – Cambridge – UK : Open Book Publishers – 333 p. – DOI: 10.11647/OBP.0259 [in English]
3. Giordano, B. (2021). Jean-Paul Sartre: The Consciousness and the Self / Braulio Giordano – USA – Novi, Michigan – Philosophy International Journal (PhIJ). – Vol. 4. Issue 2: 000172. – Pp. 1–5. – DOI: 10.23880/phij-16000172 [in English]
4. Greaves, T. (2022). Magic, Emotion and Practical Metabolism: Affective praxis in Sartre and Collingwood / Tom Greaves – London & New York – Routledge Classics: Taylor & Francis Group Ltd. – Journal of the British Society for Phenomenology, 53 (3), pp. 276–297. – URL: <https://doi.org/10.1080/00071773.2021.1906160> [in English]
5. Cloutier, C. J. (2018). Love as Seeing in Truth: Sartre and Stein on Self-Constitution / Chase J. Cloutier – Boston College School of Theology and Ministry (Brighton, MA) – Lumen et Vita. – Vol. 8. No. 2. – Pp. 1–11. – DOI: 10.6017/LV.v8i2.10505 [in English]
6. Lamola, M. J. (2020). On the transcendence of selfidentity: a philosophical account of Sartre’s personal praxis / Malesela John Lamola – London – Taylor & Francis Online Journals – African Identities. – 1–16 pp. – DOI: 10.1080/14725843.2020.1813082 [in English]
7. Moura, C. de (2019). Entre psicanálise e existencialismo: a estruturação da personalidade sob condição (Between psychoanalysis and existentialism: personality structuring under conditions) / Carlos Eduardo Ortolani Prado de Moura – Psicologia: Teoria e Pesquisa (Psychology: Theory and Research) – Juiz de Fora. – Vol. 13. No. 2. – Pp. 24–41. – DOI: 10.34019/1982-1247.2019.v13.27188 [in English]
8. Sartre, J.-P. (2004). Critique of Deialectical Reason. Theory of Practical Ensembles (Volume 1) / Jean-Paul Sartre – Translated French language from by Alan Sheridan-Smith; Edited by Jonathan Réé; Foreword by Fredric Jameson – London & New York – Verso. – 835 p. [in English]
9. Sartre, J.-P. (2004). The Transcendence of the Ego A sketch for a phenomenological description / Jean-Paul Sartre – Translated French language from by Andrew Brown with an introduction by Sarah Richmond – London & New York – Routledge Classics – Taylor & Francis Group Ltd. – 45 p. [in English]
10. Сартр, Ж.-П. (2017). Бытие и ничто. Опыт феноменологической онтологии [Being and Nothingness. An Essay on Phenomenological Ontology] / Жан-Поль Сартр – Серия: Философия – Neoclassic. Перевод с французского языка В. И. Колядко. – Москва : Издательство АСТ – 928 с. [in Russian]
11. Сартр, Ж.-П. (2019). Тошнота [Nausea] / Жан-Поль Сартр – Серия: Эксклюзивная классика. Перевод с французского языка Ю. Я. Яхниной. – Москва : Издательство АСТ – 320 с. [in Russian]